

УДК 378.14.015.62

<https://doi.org/10.31071/promedosvity2021.03-04.023>

АНКЕТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Проф. І. М. Скрипник, канд. мед. наук Н. П. Приходько, доц. Г. С. Маслоva,
доц. О. А. Шапошник, І. Г. Криворучко

Полтавський державний медичний університет

Метою роботи є комплексна оцінка якості дистанційного навчання на кафедрі внутрішньої медицини № 1 Полтавського державного медичного університету шляхом анонімного анкетування здобувачів вищої освіти VI курсу медичного факультету № 1 2020/2021 років навчання в умовах пандемії COVID-19. Представлені результати анкетування здобувачів освіти, які пройшли навчання з модуля «Сучасна практика внутрішньої медицини» та «Невідкладні стани в клініці внутрішньої медицини», свідчать, що, незважаючи на найбільшу складність циклів «Кардіологія» та «Гематологія», загальна оцінка доступності викладання усіх циклів склала $4,16 \pm 0,416$ балів та значення жодного циклу не сягало рівня нижче 4 (за 5-бальною системою). Враховуючи умови дистанційного навчання у зв'язку з пандемією COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, і відсутність класичних практичних занять «біля ліжка хворого», проведена оцінка якості засвоєння практичних навичок здобувачами освіти. Середня оцінка задоволеності засвоєних практичних навичок склала $3,59 \pm 0,593$. Студенти зазначили, що найбільш складно практичні навички було засвоїти на циклах «Невідкладні стани» (16,14 %) та «Кардіологія» (15,18 %). Ці результати відображають необхідність в безпосередній участі майбутніх лікарів у роботі із пацієнтами «біля ліжка хворого» та під чітким керівництвом викладача-наставника. Отримані дані дали можливість проаналізувати ефективність якості дистанційної освіти шляхом анонімного анкетування, отримати зворотній зв'язок і реагувати на виявлені недоліки.

Ключові слова: дистанційне навчання, feedback, анкетування, якість освіти.

Моніторинг та оцінка якості освіти — важлива складова повноцінного навчального процесу. Адже в сучасному освітньому просторі якість освіти, що пропонується навчальним закладом, є одним із найважливіших критеріїв його конкурентоспроможності. Пошук важелів покращення якості освітніх послуг, що надаються закладом, спонукав до появи робіт цілої низки дослідників: І. Булах, О. Волосовець, Ю. Вороненко, С. Гордійчук, Л. Калініна, І. Линьова, В. Олійник, Ю. П'ятницький, Т. Сорочан та ін. [1, 2, 3].

Для забезпечення зовнішньої системи якості освіти сформоване Національне агентство з питань якості освіти [4]. На даний момент внутрішній моніторинг якості освітніх послуг покладено безпосередньо на навчальний заклад.

Так, в Полтавському державному медичному університеті (ПДМУ) розроблена й успішно діє ефективна система управління якістю освіти, що

відповідає сертифікаційним вимогам до систем менеджменту якості — ДСТУ ISO 9001:2015. В ПДМУ забезпечується поліпшення результатів освітньої діяльності й надання освітніх послуг на рівні, який відповідає очікуванням і потребам стейкхолдерів, сприяє оптимізації освітнього процесу [5].

Постійне підвищення якості навчального процесу в ПДМУ є стратегічним завданням професорсько-викладацького складу і необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності. Навчальний процес включає цілу низку складових: лекції, практичні заняття, самостійну роботу здобувачів вищої освіти, практику, методичне забезпечення викладачів і здобувачів вищої освіти, матеріали для контролю знань (тести, кейси, написання навчальної історії хвороби та ін.).

Одним із механізмів оцінки якості освіти, що забезпечує зворотний зв'язок з користувачем

освітніх послуг, є оцінка діяльності професорсько-викладацького складу кафедри.

У процесі оцінювання педагогічної діяльності на кафедрі внутрішньої медицини № 1 проводяться такі заходи:

- оцінка якості діяльності викладача колегами в складі внутрішніх моніторингових груп університету;
- оцінка якості діяльності викладача представниками деканатів;
- оцінка якості діяльності викладача на кафедрі в процесі взаємних відвідувань;
- оцінка якості діяльності викладача, яка здійснюється здобувачами.

Важливим джерелом інформації про якість навчального процесу є думка здобувачів освіти. Високий інтелект, ерудиція, рівень спеціалізованих знань та навичок викладача важливі як набуття професійних рис здобувача освіти. Однак лише ці якості викладача не можуть підтримати у більшості здобувачів освіти стійку мотивацію до навчання.

Для здобувачів освіти важливі й такі особистісні якості викладача, як вміння цікаво подати матеріал у рамках своєї навчальної дисципліни, хороші комунікаційні навички, повага до особистості здобувача, доброзичливість. В умовах сучасної глобалізації суспільства, потреби пристосовуватись до нових форм надання освітніх послуг у форматі дистанційного навчання важливою рисою викладача є вміння використовувати сучасні технології в процесі навчання (інтерактивні методи викладання, платформи для дистанційного навчання, тренажери тощо) [6].

Такий підхід, спрямований саме на здобувачів освіти, до викладання та оцінювання навчального процесу, спонукає до встановлення зворотного зв'язку зі здобувачами, так званий «student feedback», для покращення якості надання освітніх послуг та вдосконалення педагогічних, фасилітаторських та тьюторських навичок викладацького складу кафедри внутрішньої медицини № 1. Окрім того, такі поняття як академічна доброчесність викладача відносно здобувача, вміння доступно і зрозуміло представляти навчальний матеріал, доброзичливість і вимогливість формують загальний інтерес до дисципліни та подальшу мотивацію до навчання. Проте часто ці чинники не корелюють з отриманою оцінкою на підсумковому модулі здобувачем.

Мета роботи — комплексна оцінка якості викладання на кафедрі внутрішньої медицини № 1 ПДМУ шляхом анонімного анкетування здобувачів освіти VI курсу навчання.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Для реалізації поставленої мети використовували анкетування здобувачів вищої освіти, які пройшли навчання з модуля «Сучасна практика внутрішньої медицини» та «Невідкладні стани в клініці внутрішньої медицини» на кафедрі внутрішньої медицини № 1, яке містило низку запитань:

1. Дайте оцінку кожного циклу за складністю знань (від 1 до 5).
2. Дайте оцінку кожного циклу за доступністю викладання матеріалу (від 1 до 5).
3. Укажіть викладача, що найбільш/найменш об'єктивний в оцінці знань здобувачів освіти.
4. Укажіть викладача, який найбільш/найменш вимогливий.
5. Укажіть викладача, який найбільш/найменш доброзичливий.
6. Укажіть викладача, який найбільш/найменш ясно та доступно викладає.
7. Укажіть ресурс, який Ви найчастіше використовуєте для підготовки до занять (методичні рекомендації, підручники, лекції викладачів, сайт університету).
8. Дайте оцінку ступеня засвоєння практичних навичок (від 1 до 5).
9. Укажіть цикл, на якому недостатньо приділяється увага практичним навичкам.
10. Ваші побажання щодо організації навчального процесу на кафедрі.

В опитуванні взяли участь 56 здобувачів освіти VI курсу медичного факультету № 1 Полтавського державного медичного університету 2020/2021 років навчання, які завершили навчання на циклах «Сучасна практика внутрішньої медицини» та «Невідкладні стани в клініці внутрішньої медицини» на кафедрі внутрішньої медицини № 1. Зважаючи на карантинні умови, анкетні запитання створювалися завдяки ресурсу *Google Форми*, де й фіксувалися відповіді здобувачів вищої медичної освіти.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Найлегшими для засвоєння циклами студенти обрали цикли «Гастроентерологія», де середня

оцінка складності циклу складала $2,55 \pm 0,221$ та «Ппульмонологія» $2,93 \pm 0,291$ (в опитуванні 1 було присвоєно значення «не складно», а 5 — «дуже складно»). Прогнозовано найскладнішими циклами для засвоєння знань студентами виявились «Кардіологія» та «Гематологія». Середня оцінка складності циклу «Кардіологія» та «Гематологія» складала $4,15 \pm 0,324$ та $3,89 \pm 0,123$ балів, відповідно. Проте, незважаючи на складність зазначених двох циклів, доступність їх викладання була оцінена на достатньому рівні. Так, «Кардіологія» була оцінена в $4,04 \pm 0,387$ бали, а «Гематологія» в $4,22 \pm 0,121$ бали (в опитуванні 1 було присвоєно значення «не доступно», а 5 — «дуже доступно»). Необхідно відзначити, що загальна оцінка усіх циклів складала $4,16 \pm 0,416$ балів та значення жодного циклу не сягало рівня нижче 4.

Стосовно ресурсів, які здобувачі найчастіше використовують для підготовки до занять, то 39,3 % опитуваних віддали перевагу поєднанню методичних рекомендацій кафедри, підручників та лекцій викладачів. Незважаючи на те, що лекційний курс для здобувачів освіти VI курсу не передбачений програмою «Сучасна практика внутрішньої медицини» та «Невідкладні стани в клініці внутрішньої медицини», здобувачі наголошують на тому, що в умовах дистанційного навчання широко використовують лекційні матеріали кафедри, що знаходяться у відкритому доступі на сайті ПДМУ.

Необхідно відзначити, що 10,7 % респондентів користувалися виключно методичними рекомендаціями та 85,8 % одним із своїх ресурсів обрали методичні рекомендації кафедри. Це вказує на значну зацікавленість здобувачів освіти до матеріалів навчально-методичної роботи кафедри. Слід відзначити, що методичні рекомендації для підготовки до практичних занять містять не лише теоретичний матеріал щодо змісту заняття, а й низку завдань для закріплення вивченого матеріалу: тестові завдання, ситуаційні задачі та список додаткової літератури і ресурсів для

більш глибокого вивчення матеріалу. Окрім того, щороку методичні рекомендації оновлюються згідно з вимогами центральної методичної комісії, що дає змогу студенту застосовувати найбільш сучасні ресурси для навчання.

Враховуючи умови дистанційного навчання у зв'язку з пандемією COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, і відсутність класичних практичних занять «біля ліжка хворого», цікавою була оцінка студентами якості засвоєння практичних навичок. Оцінювання проводилось за бальною системою від 1 до 5, де 1 — погано, 5 — відмінно. Середня оцінка задоволеності засвоєних практичних навичок складала $3,59 \pm 0,593$. Закономірно незадоволеність якістю засвоєння практичних навичок була відзначена на циклах «Невідкладні стани» 16,14 % та «Кардіологія» 15,18 %. Це вказує на те, що жодні кейси, ситуаційні задачі, демонстраційні відео не можуть замінити живого спілкування з пацієнтом, під керівництвом викладача-наставника, роботу з сучасною апаратурою та тренажерами.

Останнім пунктом нашої анкети було прохання описати побажання щодо організації навчального процесу на кафедрі. Відповіді були достатньо різноманітні та включали як пропозиції щодо більшого акценту на практичну спрямованість навчання, засвоєння практичних навичок, так і необхідності в наголосі на фармакотерапію. Проте більшість відповідей були вдячного характеру з приводу отриманих досвіду та знань.

ВИСНОВКИ

Зворотний зв'язок зі здобувачами вищої освіти у форматі анонімного анкетування може бути одним із ефективних та перспективних інструментів оцінки внутрішнього контролю якості освіти, що дає змогу своєчасно виявляти позитивні й негативні моменти в організації навчального процесу і вчасно реагувати на поліпшення освітньої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булах І. Є., Волосовець О. П., Вороненко Ю. В. Система управління якістю медичної освіти в Україні. Дніпропетровськ: «АРТ-ПРЕС», 2003. 212 с.
2. Линьова І. О. Забезпечення якості вищої освіти — стратегічний пріоритет розвитку системи освіти України. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 40 (2). С. 115–121.
3. Гордійчук С. В. Забезпечення якості освітньої діяльності за участю здобувачів освіти у вищому медичному навчальному закладі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2016. Вип. № 3 (85). С. 37–43.

4. Постанова кабінету міністрів «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» від 15.04.2015 р. № 244. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF#Text>.

5. Порівняльний аналіз показників якості освітньої діяльності ВДНЗУ «УМСА» за 2013–2017 рр. / Ждан В. М. та ін. *Актуальні питання контролю якості освіти у вищих навчальних закладах*: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 22 березня 2018 р. Полтава. 2018. С. 37. URL: http://elib.umsa.edu.ua/jspui/bitstream/umsa/7217/1/Porivnialnyi_analiz_pokaznykiv.pdf.

6. Використання дистанційних методів навчання в медичній освіті / Скрипник І. М. та ін. *Проблеми безперервної медичної освіти та науки*. 2020. № 3 (39). С. 29–32. <https://doi.org/10.31071/promedosvity2020.03.029>.

АНКЕТИРОВАНИЕ СОИСКАТЕЛЕЙ ОБРАЗОВАНИЯ КАК СРЕДСТВО МОНИТОРИНГА КАЧЕСТВА МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

*Проф. И. Н. Скрипник, канд. мед. наук Н. П. Приходько, доц. А. С. Маслова,
доц. О. А. Шапошник, И. Г. Криворучко*

Целью работы является комплексная оценка качества дистанционного обучения на кафедре внутренней медицины № 1 Полтавского государственного медицинского университета путем анонимного анкетирования соискателей высшего образования VI курса медицинского факультета № 1 2020/2021 годов обучения в условиях пандемии COVID-19. Представленные результаты анкетирования соискателей образования, которые прошли обучение по модулю «Современная практика внутренней медицины» и «Неотложные состояния в клинике внутренней медицины», свидетельствуют, что, несмотря на наибольшую сложность циклов «Кардиология» и «Гематология», общая оценка доступности преподавания всех циклов составила $4,16 \pm 0,416$ баллов и значение оценки любого из циклов не достигало уровня ниже 4 (по 5-балльной системе). Учитывая условия дистанционного обучения в связи с пандемией COVID-19, вызванной коронавирусом SARS-CoV-2, и отсутствие классических практических занятий «у постели больного», проведена оценка качества освоения соискателями высшего образования практических навыков. Средняя оценка удовлетворенности освоенных практических навыков составила $3,59 \pm 0,593$. Студенты отметили, что наиболее сложно практические навыки освоить на циклах «Неотложные состояния» (16,14 %) и «Кардиология» (15,18 %). Эти результаты отражают необходимость в непосредственном участии будущих врачей в работе с пациентами «у постели больного» и под четким руководством преподавателя-наставника. Полученные данные позволили проанализировать эффективность качества дистанционного образования путем анонимного анкетирования, получить обратную связь и реагировать на выявленные недостатки.

Ключевые слова: дистанционное обучение, feedback, анкетирование, качество образования.